

PHYTONYMIC SYMBOLISM IN BULGARIAN AND RUSSIAN FOLK ART

Stefka Petrova¹, Marian Petrov²

stefi38@abv.bg; aspabg@abv.bg

¹Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria

²Interpreter, Independent Researcher, Sofia, Bulgaria

Abstract: *The report examines the anthropologized and other semantic and connotative loads of the names of some plants (wormwood and oregano) in Bulgarian and Russian folk art. The topic is related to the comparative study of a cultural heritage of the two nations. In recent years, linguistics in the Bulgarian and Russian languages has increased research in this direction. An example of developments in both languages is the recent research by Anna Angelova.*

Keywords: Folk Art; Phytonymic Symbolism; Linguistics; Bulgarian; Russian

ФИТОНИМИЧНА СИМВОЛИКА В БЪЛГАРСКОТО И РУСКОТО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО

Стефка Петрова¹, Мариян Петров²

¹Софийски университет „Св. Климент Охридски“, София, България

²Преводач, София, България

Резюме: Докладът разглежда антропологизираните и други семантични и конотативни натоварвания на наименованията на някои растения (пелин и риган) в българското и руското народно творчество. Темата е свързана със сравнително изследване на културно-историческото наследство на двата народа. През последните години в лингвистиката на българския и руския език зачестяват научните изследвания в тази посока. Пример за разработките на двата езика са последните изследвания на Анна Ангелова.

Ключови думи: народно творчество; фитонимична символика; езикознание; български език; руски език

В народното творчество, независимо на какъв език е създадено, постоянно се среща антропологизиране и други семантични и конотативни натоварвания на различни растения. Това е така, защото растенията, като част от живата природа, играят голяма роля в живота на човека. От една страна, те осигуряват живота му чрез фотосинтезата, от

друга – създават красота чрез зеленината, цветовете и плодовете, от трета – служат за храна (или подправка на храната), имат приложение в медицината и пр., и пр.

Затова ги срещаме възпети в народните песни и приказки. Това е част от приказното, от художествения поглед на народния творчески гений върху заобикалящата го среда. И както е характерно за народните говори, това засяга не само официалното название на растението, но и диалектните му варианти. Макар и много по-рядко срещано, отколкото при представителите на животинския свят, антропологизирането на растенията се изразява най-често с възможността им за вербална комуникация с други представители на флората и с фауната, най-вече – с хората. Т.е. като живи същества те разговарят както с хората, които имат вербален език, така и помежду си, в приказния свят. Много и разнообразни са растенията, за които се пее и разказва в приказното творчество на всички народи. Да посочим за пример здравеца, босилека, трендафила, ягодата, малината, и дървесните ябълка, череша и др.

В БЪЛГАРСКОТО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО:	В РУСКОТО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО:
<p>Провикна се изъ гора зелена, Здравко, бравко, цвѣте миризливо: Стойне моме, ябълко червена! Що не додать моми да ме берать, Да ме берать, китки да ме китяг; Или сж се босилку прѣдали? (Marinov, 1914: p. 58) – Заспала ли си, черешо? – Не съм заспала, ягодо, чакам си либе трендафил; той е отишел на гости у кума, у босилека, у кумичката камшичка, да ядат, холам, да пият. (Osinin, 1961: p. 74)</p>	<p>Побежала дальше, стоит яблонь. «Яблонь, яблонь, скажи, куда гуси полетели?» – «Съешь моего лесного яблока, скажу». (Afanasiev, 1984: p. 149) Жили дедушка с бабушкой. Баба и посылает дедушку в лес: – Сходи-ко, дедушка, в лес, наруби дров. Пошел дед в лес. Стал рубить липу. А липа ему отвечает: – Не руби меня, дед. Беги домой со спокойем. Будут у тебя дрова и напилены и наколоты. (Belova and Kabakova, 2014: p. 108)</p>

ТАБЛИЦА 1.

Най-често в народното творчество фитонимите са свързани с представите на хората за съответните растения. Така например пелинът е растение, олицетворяващо горчивина и печал, което намира отражение в устното народно творчество. Така, изразявайки отношението си към нещо неприятно, предизвикващо болка, обида, огорчение, а също така – въннение, безпокойство, това растение се споменава в идиоми, в пословици в руския и българския език (Angelova, 2016: p. 22).

В БЪЛГАРСКОТО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО:	В РУСКОТО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО:
Зять като медь, сынъ като пельнь. (Gerov, 1977: p. 22) Чер като катран, кисел като оцет, горчив като пелин. (Sfranski, 1963: p. 19)	Не любовь, а полынь. (Kusznetsov, 2001: p. 571) Батькова хлеба не хочется; Батькив хлеб полынем пахне. (Kostomarov, 1843: p. 39)

ТАБЛИЦА 2.

В същата статия Г. Ангелова дава подобни примери и в българските народни песни (Angelova, 2016: p. 22), но такива се срещат и в руското народно песенно творчество:

В БЪЛГАРСКОТО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО:	В РУСКОТО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО:
Момиче, голем гяволо, не ходи ситно пред мене, не задавай ми ядове, ядове, либе, пелини. Ботевградско [Сб. за нар. умотв., XXXVIII, 1910]" (Sfranski, 1963: p. 19)	Ах, чужая-то жена – лебедь белая моя; Когда обок-то сидит, как огнем она палит... А своя-то жена – полынь горькая трава: Она обок-то сидит, как морозом ознобит... (Sobolevsky, 1895 – 1899/3: p. 366), (Shane, 1898: p. 206)

ТАБЛИЦА 3.

Семиотиизирането на фитонимите в народното творчество не винаги е еднозначно. „... напрымъръ, калина въ пѣсняхъ, взятая съ признаками, характеризующими ея внѣшній видъ, свързывается въ народномъ сознаниі съ картинами свѣтлыми, веселыми и, напротивъ, - с печальными, если принять во вниманіе горечь ея плодовъ.“ (Avtamonov, 1902: 48). Макар и писано за руските народни песни, това важи в пълна сила и за българските, и не само за фитонима „калина“ и за цитираните признаци:

В БЪЛГАРСКОТО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО:	В РУСКОТО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО:
„Цървѣно цѣрѣке, цървѣн трѣндафил! Кой ми те сáди? Кой ми те вáди?“ – Гóспод ме сáди, Гóспод ме вáди; Тáтко ме нóси на бѣрза койнá... (Sharparev, 1981: p. 96) Расцѣфти се, трѣндафило, трѣндафило, душманино, та ни прѣсна момчетата, кой по Ямбол, кой по Стамбол, мойто любе юф Едрене, юф Едрене на мандрите, на мандрите мандражия. (Osini, 1955: 243)	Какова горька да калинка, Таково мнѣ, молоденькѣ, Со старимь-то мужемъ жити. Какова сладка калинка, Таково мнѣ, молоденькѣ, Со младымь-то мужемъ жити. (Avtamonov, 1902: p. 48)

ТАБЛИЦА 4.

Семантичната мотивираност на българските народни названия на растенията за съжаление е слабо застъпена в научната ни литература. Може да се каже, че лингвистите, етнографите и фолклористите у нас са в дълг пред тази тема, а тя е обширна и достойна за изследване. Добър опит, макар и предимно в номинацията на растенията, при това съпоставително с руската, е номинацията на *Betonica officinalis* L. в руския и българския език чрез ономасиологичния подход (Angelova, 2019: pp. 5-14), както и определянето на принципите за номинация на овошките: вишна, череша, гроздовидна песькиня (Angelova, 2013: pp. 71-80). Внимание заслужава и разглеждането на ономасиологичните признаци на наименованията на някои лекарствени растения (Angelova, 2018: pp. 37-45). Всичките тези заглавия, а и доста други, не само на цитираната авторка, са добра основа за широкомащабни изследвания в тази област.

Литература / References

- Afanasiev, A. N. (1984).** Folk Russian fairy tales. Vol. 1. Moscow, 1984 (In Russian) / [Афанасьев, А. Н. Народные русские сказки. Т. 1. Москва, 1984]
- Angelova, A. (2013).** Principles of nomination of fruit crops in Russian and Bulgarian languages. In: Jubilee Scientific Conference "50 Years - A Door to Education and a Window to the World". Sofia, 2013. (In Russian) / [Ангелова, А. Принципы номинации плодовых культур (вишни, черешни, черемухи) в русском и болгарском языках. – В: Юбилейна научна конференция „50 години – врата към образованието и прозорец към света“. София, 2013.]
- Angelova, G. (2016).** Features of nomination of medicinal plant wormwood (*Artemisia absinthium* L.) (on the material of Russian and Bulgarian). - In: Comparative Linguistics № 4. Sofia, 2016. (In Russian) / [Ангелова, Г. Особенности номинации лекарственного растения полынь горькая (*Artemisia absinthium* L.) (на материале русского и болгарского языков). – В: „Съпоставително езикознание“ № 4. София, 2016.]
- Angelova, A. V. (2018).** Folk medicine in the names of medicinal plants (on the material of Russian and Bulgarian languages). - In: "Rusistics: Yesterday, Today, Tomorrow. Anniversary International Scientific Conference dedicated to the 50th Anniversary of the Society of Rusists of Bulgaria and the 50th Anniversary of the International Association of Teachers of Russian Language and Literature". Sofia, 2018. (In Russian) / [Ангелова, А. В. Народная медицина в наименованиях лекарственных растений (на материале русского и болгарского языков). – В: „Русистика: вчера, сегодня, завтра. Юбилейная международная научная конференция, посвященная 50-летию Общества русистов Болгарии и 50-летию Международной ассоциации преподавателей русского языка и литературы“. София 2018.]

- Angelova G. (2019).** Nomination of medicinal plant *Betonica officinalis* L. in Russian and Bulgarian languages (onomasiological approach). - In: Bulgarian Rustistics № 1. Sofia, 2019. (In Russian) / [Ангелова Г. Номинация лекарственново растения *Betonica officinalis* L. в руском и болгарском языках (ономасиологический подход). – В: „Българска русистика“ № 1. С., 2019]
- Avtamonov, A. (1902).** Symbolism of plants in Great Russians. In: Journal of the Ministry of People's Education. The seventh decade. Part CCCXXXIV. St. Petersburg, 1902 (In Russian) / [Автамонов, Я. А. Символика растений въ великорусскихъ пѣсняхъ. В: Журналъ Министерства народнаго просвѣщенія. Седьмое десятилѣтїе. Часть CCCXXXIV. С.Петербург. 1902]
- Belova, O. V.; Kabakova, G. I. (2014).** At the origins of the world: Russian etiological tales and legends. Moscow, 2014. (In Russian) / [Белова, О. В., Кабакова, Г. И. У истоков мира: Русские этиологические сказки и легенды. Москва, 2014.]
- Gerov, N. (1977).** Dictionary of the Bulgarian language. Part Four. Sofia, 1977. (In Bulgarian) / [Геров, Н. Речник на българския език. Част четвърта. С., 1977.]
- Kostomarov, N. I. (1843).** On the historical significance of Russian folk poetry. Kharkov, 1843. (In Russian) / [Костомаров Н. И. Об историческом значении русской народной поэзии. Харьков, 1843.]
- Kuznetsov, (ed) (2001).** Modern Interpretive Dictionary of Russian. See ed. S.A. Kuznetsov Blacksmiths. St. Petersburg, 2001. (In Russian) / [Современный толковый словарь русского языка. Гл. р. С.А. Кузнецов. С.-Петербург, 2001]
- Marinov, D. (1914).** Compendium of Folk Creation and Folklore. Book. XXVIII. Sofia, 1914. (In Bulgarian) / [Маринов, Д. Сборникъ за народни умотворения и народопись. Кн. XXVIII. София, 1914.]
- Osinin, D. (1955).** Tree canteen. Household folk songs. Sofia, 1955. (In Bulgarian) / [Осинин, Д. Дърво столовата. Битови народни песни. София, 1955.]
- Osinin, D. (1961).** From a small leaflet on a stalk. Folk Songs. Sofia, 1961. (In Bulgarian) / [Осинин, Д. От лехичка по стръкче. Народни песни. София, 1961.]
- Shapkarev, K. A. (1981).** Collection of Bulgarian folk works. Part One. Section I. Samovil, Religious and Ritual Songs. Book I. Sofia. 1981. (In Bulgarian) / [Шапкарев, К. А. Сборникъ отъ български народни умотворения. Часть първа. Отдѣлъ I. Самовилски, религиозни и обрядни пѣсни. Книга I. София. 1981.]
- Shane, P. V. (1898).** Velyorus in his songs, rituals, customs, beliefs, fairy tales, legends, etc. Vol. 1. St. Petersburg 1898. (In Russian) / [Шейн П. В. Великорус в своихъ пѣсняхъ, обрядахъ, обычаяхъ, верованияхъ, сказкахъ, легендахъ и т. п. Т. 1. Вып. 1. LVIII. Санкт Петербург 1898]
- Sobolevsky, A. I. (1895).** Great Russian folk songs. In 5 volumes Volume 3. St. Petersburg, 1895–1899. (In Russian) / [Соболевский, А. И. Великорусские народные песни. В 5 т. Том 3. Санкт Петербург, 1895–1899.]
- Stranski, I. (1963).** Wild and cultivated plants in Bulgaria. Sofia, 1963. (In Bulgarian) / [Странски, И. Диви и културни растения в България. София, 1963.]

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО: ОПАЗВАНЕ, ПРЕДСТАВЯНЕ, ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

CULTURAL AND
HISTORICAL
HERITAGE

PRESERVATION
PRESENTATION
DIGITIZATION

Съставители
Галина Богданова
Ваня Матеева

Editors
Galina Bogdanova
Vanya Mateeva

Материалите в сборника са обект на авторско право. Разрешава се безвъзмездно ползване на техни електронни/ хартиени копия само за лична употреба или обучение, при пълно цитиране на текущата страница и след писмена декларация от цитиращия за липса на търговски намерения. За копиране под друга форма, препубликуване или публикуване на сървъри се изисква писмено разрешение и/или заплащане.

This work is subject to copyright. Open and free of charge use of digital/hard copies of publications is granted only for personal or educational use, with full citation of the current page, and after written declaration of the quoting side for not-commercial intention. For any other reproducing types, re-publishing, photocopying, recording, or any other storage retrieval system/ server written permission and/or fee is required.

© Авторски колектив, 2019

© Authors` Group, 2019

Технически редактори:
Николай Ноев
Калина Сотирова-Вълкова
Каляян Николов

Technical editors:
Nikolay Noev
Kalina Sofirova-Valkova
Kaloyan Nikolov

Научна поредица: том 5, брой 2 (7)/2019
Science series: vol. 5, issue 2 (7)/2019

www.math.bas.bg/vt/kin
ISSN: 2367-8038